

הכותב לאשתו פרק תשיעי כתובות פג.

עין משפט נר מצוה

א א מיי פ"ג מהל' אשוח
הל' ג' סגמ עשין מח
טו"ש"ע אה"ע כ"ג סקיף
ח:
ב ב מיי שם הלכה ג טו"ש"ע
שם סקיף ד:
ג ג מיי שם הלכה ז טו"ש"ע
שם סקיף ח:
ד ד ה מיי שם טו"ש"ע
שם סקיף ט:
ה ה ז מיי שם הלכה ו
טו"ש"ע שם סקיף ג'
ו ו ח מיי שם הלכה א טו"ש"ע
שם סקי' כ"ג סקיף ג'.

תוספות ר"ד

הכותב לאשתו דין ודברים
אין לי בנכסין הי"ז אוכל
פירות בחייה ואם מתה
יורשה א"כ למח כתב לה
שאם מכרה ותנה קיים.
כתב לה דין ודברים א"כ
לי בנכסין ובפירותיהן ה"ז
אינו אוכל פירות בחייה
ואם מתה יורשה ר"י אומר
לעולם הוא אוכל פירי פירות
עד שכתובתו לן דין ודברים
אין לי בנכסין ובפירותיהן
ובפירי פירותיהן עד עולם.
כתב לה דין ודברים א"כ
בנכסין ובפירותיהן ובפירי
פירותיהן בחייה ובמותה אינו
אוכל פירות בחייה ואם מתה
אינו יורשה רש"י אומר
אם מתה יורשה שהתנה
על מה שכתב בתורה וכל
המתנה מה שכתוב בתורה
תנאו בטל: תני רבי חייה
האומר לאשתו. פי' בדאמריה
בדאמריה בלי שום כתיבה
ובל קנין מסתלק. ואי קשיא
וכי מאחר דבדבריו בלמא
מסתלק למהדר ביה הא
אוקימנא לה לקמן בכתוב לה
ועודה ארוסה וכו' שמתנה
התנה עמה ואח"כ נשאת
לו ע"ד כן נשאת לו שלא
יזכה בנכסים הלכך בדיבור
בלמא מני לן ע"ד אותו
הדיבור ושאת לו שלא יזכה
בנכסים. וכי כתב לה הכי
מאי הוה והתני האומר
לחבירו דין ודברים אין לי
על שדה זו ואין לי עסק
בה ודי' מסולקת הימנה
לא אמר כלום אלמא מצי
א"ל מדין ודברים סליקי
נפשי. פי' שנים הם שהתנים
בשהו ואומר א' לחבירו
א' מ' לשנות הללו לא
אמר כלום שהרעה להקנות
השדה לחבירו צריך שיכתוב
לשון מתנה לא לשון
סילוק. ש"ל לא סלקתי עצמי
אלא שלא אצטרף ע"ד שום
בתיעת על חלקך ואין זה
לשון מתנה וכו' שיתן לו
חלקך במתנה ואע"פ שהלך
לחבירו והחזיק לא עשה כלום
וה"נ לא (מתני' [מבשרא]
באמריה אלא אפילו בכתיבה
לא יזכה כלום אמרי דר"י
בכתוב לה ועודה ארוסה.
פירוש בודאי מי שהקרקע
שלו ובא לתת לחבירו צריך
שיכתוב לשון מתנה ולא
לשון סילוק שלא יועיל כלום.
ומתני' בכתוב לה באומר לה
בעודה ארוסה עד שלא נשאת
וזכה בנכסים ומתנה עמה
שלא יזכה בהן לכשישאה
וא"צ כאן לשון מתנה שהרי
אין לו ע"פ עשיו ישות בהן
ובכרוב כהנא דאמר רב כהנא
נחלה הבאה לו לאדם ממי"א
מתנה עליה שלא ירשנה.
פי' שאינו יורשת אבותיו
אלא ע"י [משנתין] תבא לו
בגון נחלת מתנה הבאה לו
ע"י נישואין הללו. והואיל
ובשום תקנה ידירה תיקון
רבנן שירישנה והוא
למחול מוחל. דרוקא בירושה
שהוא מן התורה אין יכול

הכותב לאשתו דין ודברים אין לי בנכסין הרי זה אוכל פירות
בו'. והא דמתן צחוקת הצמים (ב"ב מ"ג. וס) ולא לאיש
חוקה צנכסי אשתו ופרכי בגמרא פשיטא כיון דמשמעדלא ליה לפירא
פירא הוא דקא אכיל לא כריכא דכתב לה דין ודברים אין לי צנכסין
לאו דוקא דא"כ אכתי משעבדי ליה
לפירא אלא לא חש להאריך ואיירי
דכתב לה דין ודברים אין לי צנכסין
וצפירותיהן: **דין ודברים אין לי**
בנכסין ובפירותיהן בחייה ובמותה.
צרוצ ספרים גרסי' וצפירי פירותיהן
ו"ל דסתם לן כרבי יהודה ו"ת
תפשוט מהכא בגמרא דעד עולם
לאו דוקא מדלא תנא ליה ושמה לא
חש להאריך אלא לתסום כר' יהודה:
ואין לי עסק בה. ו"ת דלמרינן
בהשולח (גיטין מג. וס) גבי
המוכר עצדו לעובד כוכבים י"א בן
חורין וצריך גט שחרור ואם כתב לו
אונו זהו שחרורו מאי אונו אמר רב
שעת דכתב ליה לכשצדק ממנו אין
לי עסק כך משמע דאין לי עסק כך
הוי לשון טוב ונראה לרשב"א דאין
לי עסק כך הוי כמו שאומר לו הרי
את לעסקך הילכך גבי עצד שיכול
לזכות בעצמו קני אכל שדה איך זכה
בעצמו: **בדרב כהנא בו'.** ואם
תאמר היכי מייתי ראיה דמהני לשון
דין ודברים שהוא לשון גרוע דלמא
כל הנהו דמייתי מיירי בלשון טוב ואי
אפשי צה דמייתי הוי לשון טוב
כדמוכח בפרק צבאל דכריתות (ד'
ג.) ויש לומר דמדקאמר נחלה הבאה
לו לאדם דווקא ולא שצאת לו ככר
משמע דבלשון גרוע מיירי דבלשון
טוב אפילו צאת לו ככר יכול להמתנות
עליה ולר"י נראה דבלשון דין ודברים
אין צריך להציד ראיה דלמאי
דמתקבצלה הוא דמהני היכא דהני
צאה לידו כמו בעלמא לישנא מעליא
אלא מייתי ראיה דלא תיקשי למאי
דאוקמה ככתב לה ועודה ארוסה
היכי מצי מקני לה והא קיימא לן
דאין אדם מקנה דבר שלא צה לעולם
ואף על גב דרבי ינאי דמוקי לה

הכותב. אם כן למה כתב לה כו'. בגמרא [ע"ב] מפרש טעמא: הכי
גרסינן רבי יהודה אומר לעולם הוא אוכל פירי פירות.
ובגמ' [ע"ב] מפרש אלו הן פירי פירות: **שמתנה על מה שכתוב צבורה.**
דקסבר ירושת הבעל דלורייתא וצבצא צבורה (דף ק"א): נפקא לן מהאי
קרא' לשארז הקרוב אליו ממשפחתו
וירש אותה האי וירש אותה ימירא
הוא לדרשא שהאיש יורש את שארו
והוא וזו אשתו. א"כ ע"כ דשארז דקרא'
לאו אשתו היא דהא כתיב ציר' ומתתם
את נחלתו לשארז וליכא למימר שמיירש
האשה את בעלה דהא ממשפחתו
כתיב' מיכר גבי קרא ימירא דירש
אותה דרשינן הכי ומתתם את נחלתו
לקרוב אליו ממשפחתו שארו וירש
אותה האיש יורש את אשתו: **וכל**
המתנה שו'. אכל פירות תקנתא
דרבנן היא ומצי למתנוי עליהו:
ג' תני ר' חייה האומר לאשמו.
ולא מני כותב דאשמועינן דבאמריה
בעלמא מני סליק נפשיה בלא שום
קנין וכתיבה: **וכי כתב לה מאי הוי.**
וכל ע"כ אמריה: **האומר לחבירו.** לכוון
שלא של שותפיה ואמר האשה נתנה
אחד מן הלשונות הללו [בין כתיבה
בין באמריה]: **לא אמר כלום.** דאין
כאן לשון מתנה: **צבוצה לה ועודה**
ארוסה. ודאי מי שהקרקע שלו
וצה ליתנו לחבירו צריך לשון מתנה
ממתינת צבוצה לה עד שלא זכה
בנכסים ומתנה עמה שלא זכה בהן
לכשישאה ואין צריך לשון מתנה שהרי
אין לו עכשיו רשות ביהן: **מקום**
אחר. שאינה ירושת אבותיו אלא
הבאה לו ע"י נשואין שלו דהואיל
ומשום תקנתא דדידה תקון רבנן והוא
צא למחול עליה מוחל וכדכר הונא:
צבוקת חכמים. שתיקנו לעובדי
ואינה טובה לי: **בגון זו.** לקמן מפרש
האי"ל אחרת: **מאי בגון זו.** אהיכא
אמרה רבא: **בדרב הונא.** אמונות
שתיקנו לאשה תחת מעשה ידיה ואי
אמרה אי אפשי צבוקתה זו שתיקנו
חכמים לעובדיה שחשו לכל הנשים

מוסף רש"י

לעולם אוכל פירי פירות.
אם כתב לה דין ודברים
אין לי בנכסין ובפירותיהן
אוכל הוא פירי פירות. מוכר
פירות ולוחק קרקע שא"כ
לה קרן והוא אוכל פירות
(ג'ע"ל טו). האומר לחבירו.
שהיה שותף עמו בשדה זו
(כריתות כד. ובע"ז ג'טו"ט טו).
ואין לי עסק בה. אמת
מכל לשונות הללו (גיטין טו).
לומר לי הלא לי עסק בה.
ומכלל אהי שומע אלא הכל
היה שקל. אלא שלא הוציא
האדם גיטות מפי (רשב"ט
ב"ב מג). לא אמר כלום.
אלא אכל וכו' (בריתות כד).
דמאמר שהיה שלו צריך לכתוב
לשון מתנה (גיטין טו). דאין
זה לשון מתנה כשכתב לה
היא לי חלק בשלי דעל כרחו
הרי הוא שלו עד שתימר
לחבירו שני מתנה לן שני
מכרה לן שני מופקת לל
מי שירא (רשב"ט ב"ב טו).
דכתיב דכתיב לו חלק בשדה
הוא אומר לא יא לי חלק
בו. אין לו לשון מתנה. הלא
אלא שני ממה הוא. הלא
שלא יא לי חלק בשדה זו
וכל זמן שלא אמר יורש
מתן לך שדה זו. לא יא
עדין שמתנה. ואין מוסף
לשון זה אלא צבוקתה שתיקנו
לא זכר בו והוא מתנה
עליו שלא יא שני שחשבו
חכמים שיהיה אמת כשיוצי
דבר. דאין אדם זוכה בדבר
בעל כרחו. ללמד לחלק דמלא
הבאה לו נחלה לתקן מתן
מתנה עליה שאלו יירשנה.
אלא מתינו שכתב הדבר שלו
הוא והוא אומר לא יא
שני לא אמר כלום. דבעל
כרחו היה שלו כל זמן שלא
ימנה לאחרים (רשב"ט ב"ב
מג. ובע"ז טו). בכותב לה. דין
ודברים זו. ועודה ארוסה.
קודם שזכה בנכסים ואין
צריך לכתוב לשון מתנה דיכול
להמתנות כדכר כהנא (גיטין
טו). ואינו צריך פירות
עד שעת נשואין ודמסקי
ואילו דכריתות נחלה לרשע
צבוקת חכמים יוכל לעקב
על מתנה עליה קודם הומן
בעוד שלא צאו לידו ואומר
לא יא לי חלק בשדה
מתן המתנה לנא לי צבוקת
חכמים. דאין מוכין לו לאדם
בעל כרחו (רשב"ט ב"ב
טו). נחלה הבאה לאדם
ממקום אחר. שאינה ירושת
אבותיו מן התורה (גיטין טו).
העמידה לנא לו בגון נחלה
דרבנן דמפרש לקמן (רשב"ט
ב"ב טו). אדם מתנה
עליה. קודם שזכה (גיטין
טו). שלא יירשנה. בגון
דקאמר דין ודברים אין לי על
אותה נחלה העמידה לנא לי.
לומר לא יא לי דין ודברים
(ב"ב טו). ובדרבא. לומר
ואילו נחלה מועיל הנחלה.
נחלה הבאה לו בעלמא
חכמים כדכר. אכל נחלה
דלורייתא בגון דין ודברים
אין לי צבוקת אבי צבוקת
לא יועיל הנחלה. דבעל כרחו
שלו היא א"כ ימנה לאחרים
בלשון מתנה (טו). האומר
אי אפשי צבוקת חכמים.
עשתי להנחתי כגון זו.

א"כ יורשה ר' יהודה אומר לעולם
פירות עד שיכתוב לה דין ודברים אין לי
בנכסין ובפירותיהן ובפירי פירותיהן עד
עולם כתב לה דין ודברים אין לי בנכסין
ובפירותיהן ובפירי פירותיהן ובפירי
פירותיהן ואם מתה אינו
יורשה רש"י אומר דאם מתה יירשנה מפני
שמתנה על מה שכתוב בתורה וכל המתנה
על מה שכתוב בתורה תנאו בטל: **ג' תני**
רבי חייה האומר לאשתו וכי כתב לה
הכי מאי הוי והתניא האומר לחבירו דין
ודברים אין לי על שדה זו ואין לי עסק בה
וידי מסולקת הימנה לא אמר כלום אמרי
דבי רבי ינאי יבכותב לה ועודה ארוסה
כדכר כהנא דאמר רב כהנא ינחלה הבאה
לאדם ממקום אחר אדם מתנה עליה שלא
יירשנה וברבא דאמר רבא האומר אי
אפשי בתקנת חכמים בגון זו שומעין לו
מאי בגון זו כדכר הונא אמר רב דאמר
רב הונא אמר רב יכולה אשה שתאמר
לבעלה איני ניוזנת ואיני עושה אי הכי
אפילו נשואה נמי אמר אביי נשואה ידו
כידה רבא אמר ידו עדיפא מידה נפקא
מינה לשומרת יבם איבעיא להו קנו מידו
מהו אמר רב יוסף מדין ודברים קנו מידו
רב רבא אמר מנופה של קרקע קנו מידו
אמר אביי מסתברא מילתא דרב יוסף
בעורר

צבוקת לה ועודה ארוסה סבר בהאשה רבא (צבוקת נ"ג. וס) לרשע
מקנה מכל מקום מייתי ראיה לדין דק"ל דאין אדם צבוקת מרד
כהנא שיכול להקנות צבוקת וצבוקת מייתי ראיה דרבא ליתן טעם
דיכול להמתנות אף על פי שלא צה לעולם דכיון דלעובדו תיקונה
יכול לומר אי אפשי צבוקתה עובדה וצבוקתה דרבא לחורא לא סגי
בלא מילתיה דרב כהנא דממילתיה דרבא לא שמיני שיכול להמתנות
דבדר שלא צה לעולם אע"ג דקאי על מילתיה דרב הונא דלאירי
צבוקתה שלא צה לעולם תסס אינו חידוש צמה שאין לה מונוות
דאטו יא לא לישון מונוות בעל כרחו וכשרובא חוזרת לה ולא קא
משמע לן רב הונא אלא שיכולה להפקיע מעשה ידיה בעצלה ו"ת
בלא רב כהנא נמי למה לא יוכל להסתלק צבוקתה לה ועודה ארוסה
מדי דהוה אשאר כמות ועונה (לש"ל דף טו). לרבי יהודה דבדר
שנמנון תנאו קיים ורבי מאיר נמי לא פליגי אלא משום דקסבר
מתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל ויש לומר דהכא מיירי
צבוקתה לה שלא דרך תנאי אלא אומר לה דין ודברים אין לי צנכסין
ועוד להאשה איבעיא לה לא לתנוי מרד כהנא הבעל והוה ליה פטומי
מילי בעלמא והשתע מייתי מרד כהנא דנתי דמכח תנאי לא
מהני מכח סילוק בעלמא מועיל: **ק"ג מידו מהו.** פירש
צבוקתה דלאיריתא קאי וקשה לר"י דמה יש להועיל שם קנין
שהרי למי מקנה אותה והלא ל"כע מפקר לה ונראה לר"י
דאשואה קאי דלמרינן דידו כידה אי מהני לה שום קנין או לא:
צבוקת

להסתלק ממנה עד שלא תבא לידו שהאומר מה שאירש מאב מ"ל לא אמר כלום וכמו שאין יכול
למכור כך אין יכול להסתלק ממנה עד שלא תבא לרשותו ואי הוה ירושת הבעל דאיריתא לא הוי מצי
מסתלק ממנה עד שלא תבא לרשותו אבל משום דהוה מרדבן יכול להסתלק ולומר א"א בתקנה זו שתיקנו

ולא מני כותב דאשמועינן דבאמריה בעלמא מני סליק נפשיה בלא שום קנין וכתיבה: **וכי כתב לה מאי הוי.** וכל ע"כ אמריה: **האומר לחבירו.** לכוון שלא של שותפיה ואמר האשה נתנה אחד מן הלשונות הללו [בין כתיבה בין באמריה]: **לא אמר כלום.** דאין כאן לשון מתנה: **צבוצה לה ועודה ארוסה.** ודאי מי שהקרקע שלו וצוה ליתנו לחבירו צריך לשון מתנה ממתינת צבוצה לה עד שלא זכה בנכסים ומתנה עמה שלא זכה בהן לכשישאה ואין לו עכשיו רשות ביהן: **מקום אחר.** שאינה ירושת אבותיו אלא הבאה לו ע"י נשואין שלו דהואיל ומשום תקנתא דדידה תקון רבנן והוא צא למחול עליה מוחל וכדכר הונא: **צבוקת חכמים.** שתיקנו לעובדי ואינה טובה לי: **בגון זו.** לקמן מפרש האי"ל אחרת: **מאי בגון זו.** אהיכא אמרה רבא: **בדרב הונא.** אמונות שתיקנו לאשה תחת מעשה ידיה ואי אמרה אי אפשי צבוקתה זו שתיקנו חכמים לעובדיה שחשו לכל הנשים וזמנין דלא ספקי להו מונוות צבוקתה דייקה ותקנו להן מונוות ומעשה ימיהן לבעול אפי' לרביה לכן מעונגת אי ופי אפשי לעשות מלאכה אמלא לי מונוות או יש לי אומנות יקרה יתר על כדי מונוותי: **אי פני.** דטעמא משום דתקנתא דדידה הוא ויכול למחול עליה אמאי אצטרך דבי רבי ינאי לאוקמה צבוקתה לה ועודה ארוסה אפילו נשואה נמי: **ידו כידה** והרי הוא שותף בהן וכיון ששכסם שלו צריך לשון מתנה ואין מועיל צה לשון דין ודברים: **נפקא מינה לשומרת יבם.** כלומר לענין דין ודברים אל פליגי דבין ידו כידה ובין ידו עדיפא מידה אין מועיל צה לשון דין ודברים אפילו נשואה רבא ורבה צבוקתה דרבי ורבה לענין שומרת יבם אצטרך. וצבוקתה אפילו צה אצט"ו ורבה צבוקתה חוץ (דף נ"ג. וס) גבי מתני' דפ' דלעיל בהאשה שומרת יבם שנפלה לה נכסים דקמי מתה מה יעשה בכתובתה כו' ואפילו צה צית שמאי וצ"ה ואוקי אצט"ו פלוגתיהו צנפלו לה כשהיא תתמוי דבעל צבוי בעל הרהשון קסבר אצט"ו ידו כידה לפיכך כשמת ונפלה לפני יבם ומתה עד שלא תצט"ו ירושה וירשי הבעל שיהיה צבוי לירש זה מכח אחותו וזה מכח אחיו לצית שמאי חלוקה עדיפא ולצית הלל חוקה קיימתה עדיפא לפיכך נכסי מלוג צבוקת ירושה האצ פליגי רבא אצט"ו דלמר אי דנפלו לה כשהיא תתמוי דכתיב בעלמא ידו של בעל עדיפא מידה וכשמת עמד אחיו ליצמה צבוקתו והרי הוא כמותו ואם מתה כשהיא שומרת יבם אין לירשה צהן כלום ומתני' דצ"ה דנפלו לה כשהיא שומרת יבם: **קנו מידו מהו.** אצט"ו דהאומר לחבירו דין ודברים אין לי על שדה זו קאי אכל אומנותיהן לא מהניא קנין ליפות כחה דהא צבוקתה בלא לשון מתנה סגי לאסתלקוי אפילו מגופה של קרקע היכא דפריש צבוקתה סיפא וטעמא דמתני' דלמר ה"ו אוכל פירות לאשמועל לשון דין ודברים הוא אלא משום דלשון אלא פירות לומר כלום פירש ממאי נשואה רבא על התחובה דמפרש לקמן [ע"ז] ואינה יכולה לומר מה הכל נסתלקת הילכך מה לי קנו מני לי לא קנו אלא אצט"ו קא בעי לה דקמיני לא אמר כלום וטעמא משום גריעותא דלישנא הוא: **מהו.** מי אמרני לא הקנה צבוקתה הללו כלום ולא אמר עליה אלא לשון דין ודברים או דלמא אין חליפין צבוי אלא לדרב שיש צו ממש שזה קונה את הסודר ומקנה לו חפץ המכר או המתנה ועל גופה של קרקע קנו מידו ומתנה גמורה היא: **מדין ודברים קנו מידו.** מה שפירש על הקנין קנו מידו והוא לשון דין ודברים ואינו כלום תקון. ומנין דלא ספקי צבוקתה ידיה. ואמר כן תקנו מעשה ידיה לבעול משום איה. הלך יכולה לומר אי אפשי (גיטין טו).